

ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

(за період 01.08 – 31.08.2022 р.)

Грошово-кредитна сфера

Протягом дії воєнного стану Національний банк України продовжує реалізацію комплексу взаємопов'язаних заходів, спрямованих на підтримання фінансової стійкості держави та регулювання фінансового сектору.

Спрощено низку обмежень, щоб підтримати діяльність волонтерів.

Постановою Правління НБУ від 5 серпня 2022 р. № 172 «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18» регулятор дав змогу банкам не застосовувати ліміт на розрахунки фізичних осіб-волонтерів із гривневих платіжних карток за кордоном з метою купівлі товарів військового призначення за умови дотримання одночасно таких вимог: операції за рахунком волонтера є типовими для цієї фізичної особи та обсяг операцій, що здійснювалися за її рахунками, перевищував еквівалент 100 тис. грн на місяць до 21 липня 2022 р.; подання до банку листа від державного органу або військової частини щодо співпраці з волонтером та замовлення товарів відповідного призначення, якщо сума такої операції перевищує еквівалент 400 тис. грн на місяць; надання орієнтовної вартості (розрахунку) товару та строків виконання замовлення; інформування волонтером банку щодо збору коштів з метою оплати продукції. До переліку товарів, які мають змогу купувати волонтери-фізичні особи, належать: рації, бронежилети, каски, шоломи, військова та тактична форма, військове та тактичне взуття, захисний одяг, оптичні прилади для стеження, безпілотні літальні апарати, спальні мішки, каремати та засоби для надання домедичної допомоги.

НБУ продовжує підписання угод із регуляторами європейських країн щодо можливості обміну готівкової гривні за кордоном. Відповідну угоду було підписано із центробанком Мальти. Отже, з 1 серпня ц. р. громадяни України, що тимчасово перебувають на Мальті, можуть обміняти готівкову гривню на євро в межах єдиного ліміту до 10 тис. грн на одну особу із застосуванням фіксованого обмінного курсу, який визначатиме НБУ. Такі обмінні операції не передбачають жодної плати, комісій або зборів з боку мальтійського центробанку. Раніше НБУ вже уклав відповідні угоди із центральними банками Польщі, Німеччини, Бельгії, Швейцарії, Італії, Нідерландів та Швеції. Зазначимо, що ці зміни не стосуються порядку розрахунків за кордоном із використанням платіжних карток у гривні та іноземній валюті, емітованих українськими банками, які здійснюються у штатному режимі.

Банкам дозволено продавати клієнтам банківські метали. Відновлено дозвіл продавати клієнтам банківські метали з фізичною поставкою у відділеннях. Банки можуть здійснювати цей продаж у межах залишку банківських металів у касі банку станом на 19 серпня 2022 р. Додатково до цього залишку включається обсяг перевищення купівлі банківських металів із фізичною поставкою над обсягом їх продажу за всіма банківськими металами з фізичною поставкою, що розраховується за кожним із металів окремо, починаючи з 19 серпня 2022 р. та протягом наступних операційних / робочих днів. З огляду на зазначені обмеження, такі операції не чинитимуть тиску на міжнародні резерви України. За оцінками регулятора, таке рішення сприятиме подальшій стабілізації ситуації в готівковому сегменті

валютного ринку завдяки частковій переорієнтації попиту на готівкову іноземну валюту в банківські метали. Раніше банки мали змогу продавати клієнтам банківські метали лише в тих відділеннях, які розташовані на територіях, що перебувають під загрозою окупації державою-агресором.

Спрощено валютні обмеження щодо використання корпоративних платіжних карток. Постановою Правління НБУ від 5 серпня 2022 р. № 172 «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18» банкам дозволено продавати іноземну валюту юридичним особам та фізичним особам-підприємцям, що є резидентами України, із зарахуванням на поточний рахунок клієнта в іноземній валюті для подальшого використання відповідної валюти на здійснення витрат за допомогою корпоративних платіжних карток за кордоном. Зокрема, витрат на відрядження працівників за кордон виключно для оплати добових витрат у межах щоденного ліміту в розмірі 80 євро (в еквіваленті) на одного співробітника; на проживання та транспортні витрати (з документальним підтвердженням розрахунку зазначених витрат на одну особу).

Незважаючи на воєнні дії, триває модернізація банківської системи країни. Згідно з повідомленням регулятора, плановий перехід на нове покоління СЕП (системи електронних платежів) відбудеться 1 квітня 2023 р. СЕП НБУ працюватиме в цілодобовому режимі (24/7) на базі міжнародного стандарту ISO 20022, що створить технологічне підґрунтя для приєднання України до Єдиної зони платежів у євро (SEPA) та реалізації сервісу миттєвих платежів в Україні. Міжнародний стандарт ISO 20022 – універсальний спосіб взаємодії різних автоматизованих систем учасників фінансових і торгових ринків у світі. Він є основою функціонування європейських платіжних систем. Переведення платіжної інфраструктури України на міжнародний стандарт ISO 20022 триває з 2016 р.

Віднесено до категорії неплатоспроможних та виведено з ринку АТ «Банк Січ» у зв'язку з невиконанням ним у встановлений договором строк зобов'язань перед регулятором за кредитами рефінансування через недостатність коштів. Крім того, діяльність АТ «Банк Січ» характеризувалася неякісною системою корпоративного управління, неефективною бізнес-моделлю, здійсненням ризикових операцій, що підтверджується збитковою діяльністю та негативною динамікою нормативів капіталу установи. Станом на 1 серпня 2022 р. частка банку становила лише 0,3 % від чистих активів платоспроможних банків. Тому віднесення АТ «Банк Січ» до категорії неплатоспроможних жодним чином не впливає на стабільність банківського сектору України, який на сьогодні є стійким та платоспроможним. За перші шість місяців воєнних дій було визнано неплатоспроможними та виведено з ринку лише два невеликі банки (АТ «Мегабанк» та АТ «Банк Січ»). Таким чином, ризик «банкопаду» наразі можемо оцінити як мінімальний.

На потреби військових зі спецрахунку, відкритого регулятором для підтримки ЗСУ, станом на 29 серпня 2022 р. перераховано понад 19,6 млрд грн. Зокрема, понад 7,2 млрд грн (у еквіваленті) надійшло з-за кордону в іноземній валюті (долари США, євро, фунти, канадські долари, китайські юані, японські єни, швейцарські франки, польські злоті, австралійські долари).

Упровадження зазначених вище заходів має сприяти спрощенню механізму підтримки ЗС України з боку волонтерів, амортизації об'єктивних труднощів тимчасового перебування українців за кордоном, зниженню попиту населення на готівкову валюту, забезпеченню більш комфортних умов ведення бізнесу, що пов'язаний із відрядженням співробітників за кордон, модернізації банківської

системи та платіжної інфраструктури країни, фінансовому оздоровленню банківського сектору та очищенню його від проблемних установ, додатковому фінансуванню ЗСУ.

*Національний інститут стратегічних досліджень
Вересень 2022 р.*